

Welke effecten heeft het vereenvoudigen van de troonrede op tekstbegrip en tekstoordelen?

Kort onderzoeksverslag

Henk Pander Maat & Leo Lentz

Universiteit Utrecht, Afdeling Taal en Communicatie

11 september 2023

Inleiding

Rond de derde dinsdag van september in 2022 ontstond er op Nu.nl een klein debat tussen deskundigen die waren geraadpleegd over de begrijpelijkheid van de troonrede. Sommige geïnterviewden meenden dat de troonrede voorgelezen wordt in een plechtige, politieke context en dat dit nu eenmaal een zekere moeilijkheidsgraad met zich meebrengt. Versimpeling zou afbreuk doen aan dat plechtige karakter. Lentz meende dat de troonrede vooral goed voorleesbaar zou moeten zijn, waardoor luisteraars een plezieriger luisterervaring zouden hebben en de troonrede als begrijpelijker zouden ervaren. Pander Maat stelde dat in de strijd tegen populisme de hoogst mogelijke eisen gesteld zouden moeten worden aan de begrijpelijkheid van de troonrede. Dit debat bracht ons ertoe om onderzoek te doen naar de begrijpelijkheid van de troonrede.

Onderzoeksvragen

De onderzoeksvraag was drieledig. De eerste vraag was of een revisie van de troonrede, met als doel die begrijpelijker te maken, daadwerkelijk tot effect heeft dat mensen de tekst beter begrijpen. De tweede vraag was of de revisie ook effect heeft op de oordelen van luisteraars over de begrijpelijkheid en aantrekkelijkheid van het verhaal enerzijds en over de inhoud van de politieke maatregelen anderzijds. De derde vraag was of de revisie inderdaad afbreuk zou doen aan het plechtige karakter van de bijeenkomst, zoals sommige experts op NU.nl vermoedden.

Achtergrond van de onderzoeksvragen

We hebben de drie vragen afgeleid uit een analyse van de doelen van de troonredenen. We onderscheiden de volgende doelgroepen: (1) De leden van de Eerste en Tweede Kamer (de letterlijk aangesprokenen); (2) de media als intermediaire doelgroep; (3) de Nederlandse burger; (4) maatschappelijke stakeholders, zoals werkgevers, werknemers, boeren, milieugroepen; (5) relevante regio's, zoals de Antillen, Randstad en Provincie, soms ook door onheil getroffen regio's.

In ons onderzoek richten we ons op de burger als doelgroep. Voor die groep heeft de troonrede de volgende doelen.

- De Nederlandse burgers weten welke voornemens de regering heeft op diverse beleidsterreinen.
- Zij weten hoe de regering aankijkt tegen allerlei belangrijke nationale en internationale kwesties.
- Zij zijn ervan overtuigd dat de regering competent is, het beste voor heeft met alle Nederlanders en oog heeft voor hun zorgen, dat voorgestelde maatregelen verstandig zijn en dat de regering ziet dat er zeer diverse opvattingen zijn over belangrijke kwesties, maar dat desalniettemin saamhorigheid belangrijk is.

Het halen van de eerste twee doelen wordt bevraagd door na te gaan in hoeverre de respondenten diverse passages begrepen hebben. Het derde doel bevragen we door na te gaan welke oordelen de respondenten hebben over de regering en de beleidsmaatregelen.

De vragen over de gepastheid van de tekst in de plechtige context komen niet voort uit de functionele analyse, maar uit de discussie tussen experts over de effecten van een vereenvoudiging van de troonrede op dat plechtige karakter. Eigenlijk is dat een randvoorwaarde voor de doelen: wanneer de koning de troonrede in een Haags buurthuis in het Laakkwartier uit zou spreken voor de

buurtbewoners, en met een stevig Haags accent, zou de effectiviteit veel geringer zijn. Het plechtige karakter draagt bij aan de status van zowel de regering, de monarch, als de tekst zelf. Een vereenvoudiging van de tekst mag daar geen afbreuk aan doen.

Onderzoeksmethode

De nieuwe tekstversie

Voor het onderzoek herschreven wij de gehele troonrede, waarbij twee soorten ingrepen voorop stonden. Ten eerste vervingen we moeilijke woorden door eenvoudiger woorden; meestal ging het om een minder formele woordkeus. Een enkele keer gaven we extra informatie over een lastige term, zoals *kringlooplandbouw*. Ten tweede werd de zinsbouw eenvoudiger. Abstracte en onpersoonlijke formuleringen, met name in nominalisaties, veranderden we in zinnen met vervoegde werkwoorden. En moeilijke zinnen werden herschreven in een eenvoudiger vorm. Tenslotte werden enkele gevallen van beeldspraak in de revisie verwijderd.

Onze herschrijving is helemaal te zien in Bijlage 1. Hieronder illustreren we de ingrepen, waarbij de voorbeelden 2, 3 en 4 komen uit de meest politiek gevoelige passage, die over stikstof. Waar in de originele versie gevoeligheden worden verstopt in presupposities (impliciet aangenomen informatie) en algemene formuleringen, komen deze in de vereenvoudiging explicieter naar voren.

	Origineel	Vereenvoudigde versie	Toelichting herschrijving
1	Toch mogen we houvast ontlenen aan de manier waarop ons land in het verleden stapsgewijs grote veranderingen heeft doorgemaakt.	Maar er is ook iets wat houvast geeft. Ons land is sterk veranderd, maar dat ging altijd in kleine stapjes.	Zin gesplitst in drie enkelvoudige zinnen. 'Stapsgewijs' lexicaal vereenvoudigd.
2	Daarom is halvering van de stikstofuitstoot onontkoombaar, ook vanwege gerechtelijke uitspraken en om te zorgen dat de vergunningverlening niet stil komt te liggen.	Om dat allemaal te bereiken, moeten we de helft minder stikstof gaan uitstoten. Ook de rechter heeft dat al gezegd; en het is nodig om te kunnen blijven bouwen.	Nominalisaties ('halvering onontkoombaar', 'gerechtelijke uitspraken') geschrapt; bepalingen zijn omgezet in aparte deelzinnen.
3	Tegelijkertijd zijn er begrijpelijke emoties van boeren die vrezen voor de toekomst van hun familiebedrijf, waar ze zo trots op zijn, vaak al generaties lang. De omslag naar kringlooplandbouw vraagt veel, maar biedt boeren perspectief op een goede toekomst en een fatsoenlijk inkomen.	Veel boeren werken in een familiebedrijf dat hun ouders hebben opgebouwd en waar ze trots op zijn. We begrijpen dat zij bang zijn dat bedrijf te verliezen. Wij vragen de boeren over te stappen naar een nieuw model: de kringlooplandbouw, waarbij alle stoffen die vrijkomen op de boerderij daar ook weer gebruikt worden. Die overgang is niet eenvoudig, maar zij geeft boeren een toekomstperspectief en een fatsoenlijk inkomen.	Zin gesplitst. 'Vrezen voor de toekomst' lexicaal vereenvoudigd. De overstap naar kringlooplandbouw wordt niet meer gepresupponeerd in een nominalisatie, maar tot zelfstandige zin gemaakt. En de term wordt uitgelegd. 'Vraagt veel' wordt vereenvoudigd tot 'is niet eenvoudig'.
4	Soms zal een andere bedrijfsvoering uitkomst bieden, soms nieuwe technologie, soms bedrijfsverplaatsing, en soms zal uitkoop de beste optie zijn.	Soms zal een nieuwe bedrijfsvoering de oplossing zijn, met minder vee, meer natuur; en soms ook nieuwe technologie. Soms zal het bedrijf verplaatst moeten worden; en soms moet een boer worden uitgekocht.	'Nieuwe bedrijfsvoering' is geconcretiseerd. Verderop zijn nominalisaties geschrapt.

Tabel 1. Enkele revisies geïllustreerd en toegelicht

De beide versies zijn met het programma LiNT geanalyseerd op complexiteit. LiNT hanteert een schaal van 0-100 (makkelijk-moeilijk). De score voor het origineel was 53.6, wat leidt tot moeilijkheidsniveau 3. Pander Maat, Frissen en Kleijn (2023) schatten dat dit niveau problemen oplevert voor 55% van de Nederlandse bevolking. De revisie scoorde 34.4, op de grens van niveau 1 en 2; niveau 1 is moeilijk voor 15% van de bevolking, niveau 2 voor 31%. Het moeilijkheidsverschil is

dus aanzienlijk. Meer in detail zijn er de volgende verschillen in de vier kenmerken uit de LiNT-formule.

- De woorden in de revisie zijn gemiddeld 3.5 keer zo frequent als die in het origineel
- De proportie concrete zelfstandige naamwoorden is gestegen van .27 naar .35
- Het aantal woorden per deelzin (per vervoegd werkwoord) is gedaald van 11.2 naar 8.1
- Het gemiddelde van de langste afhankelijkheid per zin is gedaald van 6.3 naar 4.6.

De begripstest

Voor het experiment werden zes fragmenten geselecteerd, maar wel zodanig dat een lopend verhaal bleef behouden (zie weer Bijlage 1). Er was een inleidende passage, een fragment over de manier waarop Nederland in het verleden veranderingen heeft ondergaan, drie passages over beleidsthema's (oorlog in Oekraïne, stikstof, woningmarkt) en een afsluiting. De selectie telde voor het origineel 691 woorden, voor de revisie 749 woorden.

Deze fragmenten werden ingesproken door een ervaren mannelijke inlezer van teksten voor slechtzienden en blinden, zowel in de originele als de herschreven versie. Over elk van de fragmenten werden begripsvragen ontwikkeld, waarbij respondenten moesten aankruisen of een bepaalde uitspraak wel of niet in de tekst voorkwam. Er werden 30 uitspraken voorgelegd, met de vraag of die overeenkwamen met wat er in het fragment werd gezegd; 15 kwamen overeen met de tekstinhoud, 15 niet. We wilden de begripstest niet al te moeilijk maken, om de proefpersonen niet te frustreren. We vroegen dus alleen dingen die expliciet in de tekst gezegd werden, geen dingen waarvoor je tussen de regels door moet lezen. Later bleek dat de begripsvragen inderdaad goed te doen waren: gemiddeld over de twee versies was de goedscore 76%.

In het programma Qualtrics is een survey gemaakt die via proefpersonenwebsite Prolific is aangeboden aan een verzameling proefpersonen die voldeden aan vooraf gestelde criteria: Nederlands als moedertaal, boven de 18 jaar, evenveel mannen als vrouwen, gespreid over opleidingsniveaus. Alleen proefpersonen die in Nederland wonen en thuis onder andere Nederlands spreken, mochten meedoen aan het onderzoek. De helft van de respondenten kreeg de fragmenten aangeboden in de originele versie, de andere helft kreeg de revisie.

Telkens kregen zij eerst een fragment te horen en daarna een reeks begripsvragen. Daarna het volgende fragment met weer begripsvragen. Van de 30 begripsvragen gesteld is er naderhand één geschrapt, omdat het antwoord erop betwistbaar was en omdat het als enig item negatief correleerde met de overige items. Na het laatste fragment volgde een reeks vragen naar oordelen over de tekst, politieke voorkeur en politieke betrokkenheid.

In totaal vulden 198 proefpersonen de vragenlijst in; twee proefpersonen werden verwijderd omdat er twijfel was over de serieuzeheid van hun antwoorden. Gemiddeld deed men ruim 14 minuten over het experiment.

Resultaten

Begrip

De revisie werd significant beter begrepen dan het origineel: de gemiddelde proportie correct gelabelde inhoudselementen was bij de revisie .805 (SD .094) en bij het origineel .718 (SD .095; $F[1,184]=31.18, p<.001, \text{Cohen's } d .92$). Met andere woorden, de begripsscore ging van 72% naar 81%. Anders gezegd, het foutpercentage liep terug van 28% naar 19%.

Drie items gingen over passages waaraan we in de revisie informatie had toegevoegd, door vaktermen of vage woorden uit te leggen (*ruilverkaveling, kringlooplandbouw, een andere bedrijfsvoering*). Je zou kunnen zeggen dat het nogal logisch is dat de vragen over die passages door de revisie-proefpersonen beter worden beantwoord, omdat zij extra informatie hadden. Daarom

keken we ook naar de begripsscores zonder die die items. Toen bleek er nog steeds een verschil te zijn tussen lezgers van het origineel en van de revisie ($M_{\text{origineel}} = .773$, $SD = .100$; $M_{\text{revisie}} = .821$, $SD = .095$; $F[1,184] = 8.03$, $p < .01$, Cohen's $d = .50$).

Tekstoordelen

Niet alleen het begrip was beter in de revisie, ook het oordeel over de tekst. Ten eerste vonden de proefpersonen de revisie eenvoudiger qua taalgebruik ($M_{\text{origineel}} = 3.09$, $SD = .86$; $M_{\text{revisie}} = 3.84$, $SD = .78$; $F[1,184] = 34.95$, $p < .001$, Cohen's $d = .89$). Ten tweede waardeerden ze de stijl als meer direct, althans als minder indirect ($M_{\text{origineel}} = 2.63$, $SD = .68$; $M_{\text{revisie}} = 3.08$, $SD = .69$; $F[1,184] = 21.16$, $p < .001$, Cohen's $d = .65$). Directheid was het label voor de schalen stijf-vlot, afstandelijk-persoonlijk, vaag-concreet en 'zegt waar het op staat' versus 'praat eromheen'.

Met de derde onderzoeksvraag wilden we weten of de revisie niet te populair overkwam, waardoor het plechtige karakter van de bijeenkomst tenietgedaan zou worden. Ten eerste vroegen we of de troonrede eigenlijk eenvoudiger zou moeten zijn dan de net gehoorde tekst. Op deze vraag vonden we een interactie tussen gender en tekstversie ($F_{\text{interactie}}[1,180] = 6.06$, $p < .05$). Bij mannen was er een groot verschil tussen het origineel en de revisie ($M_{\text{origineel}} = 3.50$, $SD = .90$; $M_{\text{revisie}} = 2.72$, $SD = .89$; $t[96] = 4.34$, $p < .001$; Cohen's $d = .88$). Dat betekent dat de mannen het origineel niet duidelijk genoeg vinden, maar de revisie wel: het origineel scoort immers significant hoger dan het middelpunt van de schaal (One-sample $t[51] = 4.02$, $p < .001$, Cohen's $d = .56$), de revisie significant lager (One-sample $t[45] = -2.16$, $p < .05$, Cohen's $d = -.32$). Bij vrouwen was er geen versieverschil er ($M_{\text{origineel}} = 3.20$, $SD = .86$; $M_{\text{revisie}} = 3.00$, $SD = .83$).

Ten tweede vroegen we in hoeverre de troonrede plechtiger zou mogen zijn dan de net gehoorde tekst. De respondenten vonden dat voor geen van beide teksten gelden; maar het gold voor het origineel duidelijk *nóg* minder dan voor de revisie ($M_{\text{origineel}} = 2.21$, $SD = .87$; $M_{\text{revisie}} = 2.51$, $SD = .85$; $F[1,184] = 7.44$, $p < .01$, Cohen's $d = .35$). Maar het valt op dat *ook* de revisie echt niet plechtiger hoeft.

Verschillen tussen lezers

Een gevolg van de werkwijze met Prolific als leverancier van respondenten is dat die respondenten in meerderheid jong en tamelijk hoog opgeleid zijn. Zij hebben zich eerder aangemeld bij dit bureau als kandidaat-deelnemer aan onderzoeken. Ouderen en lager opgeleiden zijn minder goed vertegenwoordigd in dit bestand. Om die reden is het moeilijk verschillen te laten zien tussen oudere en jongere luisteraars en tussen hoger en lager opgeleide proefpersonen. De proefpersonen verschilden wel in de mate van politieke betrokkenheid en die factor had ook een effect. Niet op de verschillen tussen het origineel en de revisie, maar op hun interesse in de inhoud van de troonrede. Niet verrassend is dat de meer betrokken luisteraars die inhoud interessanter vinden.

Conclusie

Al met al concluderen we dat de troonrede wel degelijk vatbaar is voor verbetering. Een eenvoudiger versie levert niet alleen een beter begrip op, maar ook een positiever oordeel. Het taalgebruik van de revisie werd als eenvoudiger beoordeeld en de stijl als meer direct. En de revisie leidt dus zeker niet tot de perceptie van Jip-en-Janneke-taal.

Op drie vragen kunnen we nog geen antwoord geven. Ten eerste weten we niet zeker of er ook een effect zou optreden van de revisie bij lager opgeleide proefpersonen. Maar aannemelijk is dat wel, want we hebben eigenlijk nooit gezien dat minder goede lezers helemaal niet profiteren van een vereenvoudiging als betere lezers dat doen. Verder is het van belang dat hoger opgeleide lezers de eenvoudige teksten positiever beoordelen: het geeft aan dat we niet bang hoeven te zijn dat een eenvoudiger troonrede door sommigen niet meer serieus wordt genomen.

Ten tweede willen we graag verder nagaan in hoeverre eenvoudige formuleringen politiek acceptabel zijn. Het zou kunnen dat eenvoud ertoe leidt dat politieke verschillen wat minder makkelijk overbrugd worden via ruime of zelfs vage taal. Toch is onze indruk dat het merendeel van onze herschrijvingen politiek niet erg gevoelig ligt.

Ten derde is er nog een heel andere vraag: in hoeverre is de troonrede goed *voor te lezen*? De koning had in 2022, net als in 2021, duidelijk moeite met een goede presentatie van de tekst: op veel plaatsen was de zinsintonatie niet goed, wat een indicatie is van ingewikkelde constructies. Soms was de koning verrast dat een zin al tot een eind gekomen was, soms bleek er juist onverwacht nog een vervolg te komen, terwijl de intonatie al een zinseinde markeerde. En er waren meer verhaspelingen van woorden dan je bij zo'n plechtige bijeenkomst zou verwachten. Als de koning baat zou hebben bij een revisie, met als gevolg een betere voordracht, dan hebben de luisteraars zowel een plezieriger kijk- en luisterervaring als een beter begrip van het verhaal van de troonrede. De voorleesbaarheid van de tekstvarianten is dus een belangrijke vraag voor vervolgonderzoek.

Bijlage 1. De tekstfragmenten en begripsvragen uit het experiment

ORIGINEEL	REVISIE	Begripsitem "Klopt deze zin qua inhoud met wat je hoorde?"
Fragment 1		
Wij leven in een tijd van tegenstrijdigheden en onzekerheid.	We leven in een vreemde en onzekere tijd.	
Het is tegenstrijdig dat bestaanszekerheden onder druk staan en armoede toeneemt in een periode van economische groei en lage werkloosheid.	Want er is meer armoede, maar de economie groeit en weinig mensen zijn werkloos.	1. Steeds meer mensen zijn arm. =ja 2. Veel mensen zijn zonder baan. =nee
Tegenstrijdig is dat mensen zich in ons vrije land onvrij voelen om hun mening te geven, uit angst voor harde reacties of zelfs bedreigingen.	En we leven in een vrij land, maar mensen durven soms niet te zeggen wat ze denken; ze zijn bang voor harde reacties of zelfs voor bedreigingen.	3. Mensen houden soms maar liever hun mond. =ja 4. Onze democratie is niet volwassen. =nee
En zorgwekkend is ook dat mensen in een volwassen democratie als de onze het vertrouwen verliezen in het oplossend vermogen van politiek en bestuur.	En we hebben een volwassen democratie, maar sommige mensen geloven niet meer dat politici en bestuurders problemen kunnen oplossen.	5. Veel mensen twifelen eraan of de politiek problemen kan oplossen. =ja
Fragment 2		
Toch mogen we houvast ontlenen aan de manier waarop ons land in het verleden stapsgewijs grote veranderingen heeft doorgemaakt.	Maar er is ook iets wat houvast geeft. Ons land is sterk veranderd, maar dat ging altijd in kleine stapjes.	6. Nederland heeft grote veranderingen doorgemaakt =ja 7. Die veranderingen gaan vaak in grote stappen =nee
Die geleidelijkheid is wezenlijk. Niet alles kan en hoeft tegelijk, ook niet in het hier-en-nu.	Dat is belangrijk: niet alles hoeft tegelijk, ook nu niet.	
Vaak beseffen we pas achteraf hoe ingrijpend ontwikkelingen zijn geweest.	Vaak beseffen we pas later hoe groot een verandering is geweest.	8. Vaak heb je pas jaren later in de gaten dat iets in Nederland veranderd is. =ja
Denk bijvoorbeeld aan de periode van de industriële revolutie of, dichterbij, de introductie van het internet.	Neem bijvoorbeeld de industriële revolutie of de invoering van het internet.	
Denk aan de grote ruilverkavelingen en de bouw van grote nieuwe woonwijken in de tweede helft van de vorige eeuw.	Of bijvoorbeeld de ruilverkaveling, waarbij grote stukken landbouwgrond ontstonden doordat boeren kleine stukjes grond met elkaar ruilden.	9. Een voorbeeld van een verandering is het samenvoegen van kleine stukjes boerenland =ja
Of denk aan de moeilijke periode van de naoorlogse wederopbouw.	Zo hebben we ook grote nieuwe woonwijken gebouwd tussen 1950 en 2000. En we hebben in de moeilijke tijd na de oorlog het land weer opgebouwd.	10. Een voorbeeld van een verandering is de democratisering na de Tweede Wereldoorlog =nee
	En we hebben in de moeilijke tijd na de oorlog het land weer opgebouwd.	11. Een voorbeeld is de grote toename van verkeer en wegen =nee
Fragment 3		
Sinds 1945 leven wij in Nederland in vrede.	Sinds 1945 leven wij in Nederland in vrede.	
Nu is een oorlog dichtbij, omdat Rusland Oekraïne is binnengevallen.	Nu is een oorlog dichtbij, omdat Rusland Oekraïne is binnengevallen.	
De regering kiest met overtuiging voor militaire en humanitaire steun aan Oekraïne en internationale sancties tegen Rusland.	De regering kiest er voluit voor om Oekraïne militair te steunen en noodhulp te geven.	
Een direct gevolg van de oorlog en de internationale sancties tegen Rusland is dat gas, elektriciteit en voedsel flink duurder zijn geworden.	Zij neemt ook strafmaatregelen tegen Rusland, samen met andere landen. Door de oorlog en de strafmaatregelen zijn stroom, gas en voedsel flink duurder geworden.	12. Door acties tegen Rusland is voedsel veel duurder geworden =ja
De gevolgen voor mensen, gezinnen en bedrijven zijn ernstig.	Dat merken mensen, gezinnen en bedrijven behoorlijk.	13. Door acties tegen Rusland ontstaat er in Nederland meer werkloosheid. =nee

Financiële problemen leiden tot meer schulden, faillissementen, gezondheidsproblemen en kinderarmoede.	Het leidt tot meer schulden en meer bedrijven gaan failliet. Ook komen er meer gezondheidsproblemen en zijn er meer kinderen die opgroeien in armoede.	14. De prijsstijgingen zorgen voor meer armoede onder kinderen. =ja
Het is pijnlijk dat steeds meer mensen in Nederland moeite hebben met het betalen van hun huur, boodschappen, zorgpremie of energierekening.	Steeds meer Nederlanders hebben te weinig geld voor de huur, de boodschappen, de zorgpremie of de energierekening. Dat is pijnlijk.	
Daarom komt het kabinet met een ongekend fors maatregelenpakket van ruim 18 miljard euro, vooral ten behoeve van de lage en middeninkomens.	Daarom neemt de regering forse maatregelen voor ruim 18 miljard euro. Zo steunen we vooral de lage en de middeninkomens.	15. De regering geeft steun aan alle inkomensgroepen. =nee
Maar zelfs daarmee kunnen niet alle prijsstijgingen voor iedereen volledig worden gecompenseerd.	Maar die steun maakt de prijsstijgingen niet helemaal goed.	
		16. Door de maatregelen van de regering gaan de mensen er gemiddeld niet op achteruit. =nee
Fragment 4		
Het kabinet zal al het mogelijke doen om een breed draagvlak te krijgen voor de aanpak van het stikstofprobleem.	De regering wil het stikstofprobleem aanpakken en daarbij samenwerken met alle partijen: de industrie, de vervoerssector én de landbouw.	
Industrie, mobiliteitssector én landbouw moeten de uitstoot naar beneden brengen.	Allemaal moeten zij de uitstoot verlagen.	
Het doel is natuurherstel, een vitaal platteland en een goede toekomst voor de Nederlandse boeren.	Dat is nodig om de natuur te laten herstellen; het is ook nodig om het platteland leefbaar te houden en de boeren een goede toekomst te geven.	17. De stikstofuitstoot levert problemen op voor de natuur. =ja
Daarom is halvering van de stikstofuitstoot onontkoombaar, ook vanwege gerechtelijke uitspraken en om te zorgen dat de vergunningverlening niet stil komt te liggen.	Om dat allemaal te bereiken, moeten we de helft minder stikstof gaan uitstoten. Ook de rechter heeft dat al gezegd; en het is nodig om te kunnen blijven bouwen.	18. Door de stikstofuitstoot kunnen we niet genoeg huizen meer bouwen. =ja 19. Volgens de rechter mogen we geen stikstof meer uitstoten. =nee
Tegelijkertijd zijn er begrijpelijke emoties van boeren die vrezen voor de toekomst van hun familiebedrijf, waar ze zo trots op zijn, vaak al generaties lang.	Veel boeren werken in een familiebedrijf dat hun ouders hebben opgebouwd en waar ze trots op zijn. We begrijpen dat zij bang zijn dat bedrijf te verliezen.	20. Boeren zijn bang dat ze door de stikstofmaatregelen dure investeringen moeten doen. =nee
De omslag naar kringlooplandbouw vraagt veel, maar biedt boeren perspectief op een goede toekomst en een fatsoenlijk inkomen.	Wij vragen de boeren over te stappen naar een nieuw model: de kringlooplandbouw, waarbij alle stoffen die vrijkomen op de boerderij daar ook weer gebruikt worden. Die overgang is niet eenvoudig, maar zij geeft boeren een toekomstperspectief en een fatsoenlijk inkomen.	21. De regering wil graag dat de boeren hun vervuilende stoffen zelf gaan verwerken. =ja
Het is belangrijk om komend jaar voldoende tijd te nemen voor de precieze uitwerking per gebied.	We moeten het komend jaar genoeg tijd nemen om per gebied te kijken wat er moet gebeuren.	
Soms zal een andere bedrijfsvoering uitkomst bieden, soms nieuwe technologie, soms bedrijfsverplaatsing, en soms zal uitkoop de beste optie zijn.	Soms zal een nieuwe bedrijfsvoering de oplossing zijn, met minder vee, meer natuur; en soms ook nieuwe technologie. Soms zal het bedrijf verplaatst moeten worden; en soms moet een boer worden uitgekocht.	22. Een van de oplossingen is dat boeren met minder dieren gaan werken. =ja
Ook banken, veevoerbakkers, supermarkten en consumenten hebben een eigen verantwoordelijkheid.	Ook banken, fabrikanten van veevoer, supermarkten en consumenten moeten meewerken.	23. Een van de andere partijen die mee moet gaan werken, is de horeca. =nee

	Zo kunnen supermarkten meer biologische producten gaan verkopen. Banken kunnen meer geld gaan uitlenen voor duurzame investeringen, en fabrikanten van veevoer kunnen duurzamer veevoer aanbieden.	
Het komende jaar werkt het kabinet met alle partijen verder aan gezamenlijke oplossingen.	De regering werkt met al die partijen samen aan oplossingen.	
Fragment 5		
De situatie op de woningmarkt is nijpend.	Er is woningnood.	
Een goed en betaalbaar koop- of huurhuis is voor steeds meer mensen onbereikbaar, vooral voor starters en jongeren.	Steeds meer mensen kunnen geen goed en betaalbaar huis vinden, of dat nu een koophuis is of een huurhuis. Vooral jongeren hebben dit probleem, en mensen die voor het eerst een huis kopen.	24. Het moeilijkst is het voor mensen die nog niet eerder een huis hebben gekocht.=ja
Daar mogen we ons niet bij neerleggen.	Daar leggen we ons niet bij neer.	
Iedereen heeft recht op een eigen thuis in een veilige, bereikbare en aantrekkelijke wijk en daar ligt een kerntaak voor de overheid.	De overheid moet iedereen kans geven op een thuis, in een wijk die veilig, bereikbaar en aantrekkelijk is.	25. Er moet meer ruimte komen voor sociale huurwoningen. =nee
Het kabinet trekt de regie over de volkshuisvesting en ruimtelijke ordening weer naar zich toe.	De regering gaat daarom meer leiding geven bij huisvesting en ruimtelijke ordening.	De regering gaat minder ingrijpen in de woningmarkt. =nee
De Nationale Woon- en Bouwagenda formuleert een ambitie van 900.000 nieuwe woningen tot en met 2030.	In de Nationale Woon- en Bouwagenda staat dat er 900.000 nieuwe huizen moeten komen; eind 2030 moeten die er staan.	27. In 2030 moeten er 900.000 huizen bijgekomen zijn. =ja
De praktijk is weerbarstig, maar de urgentie is hoog en daarom is een versnelling in de woningbouw dringend noodzakelijk.	Het zal niet makkelijk zijn, maar we moeten dringend sneller huizen gaan bouwen.	
Samen met provincies, gemeenten, woningbouwcorporaties en de bouwsector wil het kabinet die versnelling realiseren, inclusief de bijbehorende infrastructuur en vervoersmogelijkheden.	We werken daarbij samen met provincies, gemeenten, woningbouwcorporaties en met de bouwsector. Ook gaan we zorgen voor betere wegen en openbaar vervoer.	28. De regering heeft de gemeentes en de bouwsector nodig voor de plannen.=ja
		29. Alleen rijke mensen hebben nu kans op een woning.=nee
		30. De prijzen van bouwmaterialen en de lonen in de bouwsector zijn sterk gestegen.=nee
Fragment 6		
Laat ons in deze onzekere tijd hoop en hernieuwd vertrouwen putten uit de wetenschap dat maatschappelijke vernieuwingen in ons land altijd stapsgewijs en door samenwerking wordt bereikt.	Laten we beseffen dat vernieuwing in Nederland altijd wordt bereikt in kleine stappen, en door samenwerking.	
Zo was dat in het verleden, zo is het ook nu.	Zo is het vroeger gelukt, en zo kan het ook nu.	
Vanuit die gedachte wil de regering, samen met u en samen met alle positieve krachten in ons land, blijven werken aan oplossingen voor vandaag en een goede toekomst voor alle inwoners van het Koninkrijk.	Zo wil de regering blijven werken aan een goede toekomst voor alle inwoners van het Koninkrijk. Dat wil zij samen met u doen, en met alle positieve krachten in ons land.	
U mag zich in uw belangrijke werk gesteund weten door het besef dat velen u wijsheid toewensen en met mij om kracht en Gods zegen voor u bidden.	U doet allemaal belangrijk werk. Veel mensen wensen u daarbij wijsheid. Zij bidden voor u, en dat doe ik ook.	